

3. Ковальова Н. Л. Роль спільних підприємств в економіці України / Н. Л. Ковальова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/publ2003/fem/kovalyeva.pdf>.

4. Погребняк Л. Роль міжнародних спільних підприємств в економіці України / Л. Погребняк, Н. Завальницька // Вісник Львівського національного аграрного університету. – 2012. – № 16(2). – С. 47–52 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vldau/APK/2009/files/09plveou.pdf.

5. Скриль В. В. Спільні підприємства: тенденції та проблеми розвитку / В. В. Скриль // Інноваційна економіка. – 2012. – № 36. – 5 с.

МАКСИМ ЖИВКО

НОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПОРЯДОК: ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

В останні роки в науковій літературі стали активно використовуватися терміни, в яких дослідники намагаються зафіксувати в соціально-економічних трансформаціях, що спостерігаються на рубежі століть. В 2001 р. в Економічній доповіді Президента США прозвучало: «За останні 8 років американська економіка трансформувалася настільки радикально, що багато хто вважає – ми стали свідками створення нової економіки» [14, с. 19]. На даний момент немає одного загальноприйнятого визначення терміну «нова економіка». У широкому сенсі «нова економіка» представляє собою «світ, в якому люди працюють мізками, а не руками... ІКТ створюють глобальну конкуренцію – не тільки для кросівок і персональних комп'ютерів, але і для банківських позик та інших послуг, які не можна упакувати в ящик і відправити... інновації важливіші, ніж масові продукти... інвестиції більше вкладаються в нові концепції та ідеї... швидкі зміни відбуваються постійно» [15].

Новий економічний порядок є настільки багатогранним явищем тому, що в ньому відбиваються економічні, технологічні, організаційні, інноваційні, соціальні (гуманістичні) процеси трансформації сучасної економіки. Аналіз виділених граней необхідний для того, щоб виявити якісні трансформації, що відбуваються з людиною, її участю і різноманітними ролями в «новій економіці». Характеристика вищенаведених процесів в світлі «нової економіки» буде корисною і в контексті перспектив структурних зрушень та трансформації української економіки.

Нова економіка – це стійке зростання ВВП, низький рівень безробіття, стабільно низька динаміка інфляції, що було характерно для економік багатьох країн світу останнього десятиліття ХХ століття. Основа подібної екстраординарної зміни основних макроекономічних показників – три взаємопов'язані фактори: технологічні інновації, організаційні зміни в бізнесі і економічна політика. Дж. С. Ландефельд доповнив соціально-економічні межі «нової економіки» зростанням продуктивності праці, високим рівнем інвестицій і більш справедливим розподілом вигод і доходів.

Один з найважливіших факторів подібного розвитку «нової економіки» – знання, тому часто її ще називають і «економікою знань», так як вона функціонує, створюючи, поширюючи і використовуючи знання. XX століття продемонструвало, швидке освоєння нових ідей, обробку інформації та застосування нових знань.

Близько 80% робочих місць в Європі і США відносяться до різних секторів «нової економіки», що включає виробництво наукових знань, їх комерціалізацію, розробку нових технологій і програмних продуктів.

Формування нового економічного порядку – це структурні зміни. По-перше, до традиційного виробництва додається виробництво знань – величезний комплекс, що включає університети, патентну систему, фундаментальну і прикладну науку, це також дослідження і розробки. По-друге, відчутну частку в галузевій структурі займають види діяльності, що мають тісні зв'язки з наукою і високими технологіями. Це п'ять видів високотехнологічних виробництв (виробництво літальних і космічних апаратів, фармацевтика, виробництво комп'ютерної та офісної техніки, комунікаційного устаткування і наукових інструментів) і п'ять видів наукомістких послуг (фінансові послуги, бізнес-послуги, комунікаційні послуги, в тому числі розробка програмного забезпечення та НДДКР, освіту та охорону здоров'я). Такі види діяльності мають три особливості: 1) високий рівень інвестицій в інновації; 2) інтенсивне використання придбаних технологій; 3) високоосвічена робоча сила. По-третє, спостерігається відчутний зсув від первинного і вторинного секторів (сільське господарство і промисловість) до швидкого розвитку третинного сектору (сфера послуг). На даний момент в числі країн, де частка сфери послуг у ВВП є високою (близько 70%), – США, Канада, Австралія, країни Євросоюзу, Японія, Сінгапур, Південна Корея.

Якщо в розвинених країнах світу в тій чи іншій мірі поступово формується новий економічний порядок, то Україна більшою мірою залишається індустріально-аграрною державою. У рейтингу індексу економіки знань Світового банку Україна займає 56 – у позицію (2013 р.). У числі лідерів даного рейтингу – скандинавські країни, Німеччина, Австралія, Канада, США. У числі основних чинників, що обмежують розвиток української економіки, можна виділити: скорочення витрат на наукові дослідження і зменшення кількості дослідників, високий ступінь зносу основних фондів (50% і більше), негативні зміни в структурі зайнятості (середній вік працюючих у промисловому комплексі перевищує 50 років), демографічні проблеми (скорочення чисельності населення країни та її працездатної частини) та ін.

Незважаючи на гостроту і складність проблем, наша країна має потужний потенціал в особі високоосвіченого та професійного ресурсу значної частини населення. Розраховується в рамках програми розвитку людського потенціалу ООН індекс освіти в Україні виріс з 0,62 до 0,86 (1980–2013 рр.), а рівень грамотності дорослого населення (% осіб від 15 років і старше) залишається дуже високим – в 2005–2013 рр. він становив 99,6%. В результаті масових опитувань (1991–2013 рр.) було встановлено, що в пореформений період система цінностей економічно активного населення зазнала помітні зміни.

Хороший заробіток продовжує займати перше місце в шкалі значущості різних аспектів роботи для росіян (частота вибору 96% в 2012 р.). Але за розглянутий період також виросла частота включення в число важливих таких аспектів роботи, як надійність роботи (80%), цікава робота (72%), можливість чогось досягти в роботі (44%). Автор наведеного дослідження справедливо зазначає, що такі зміни пов'язані з руйнуванням адміністративних обмежень на активність та ініціативу, зниження заробітку і досягнень, звільнення праці і виникнення нових можливостей на тлі спаду і безробіття 1990-х рр., а також появи різноманітних форм адаптації населення до нових умов ринкової економіки. Саме тому на першому місці залишаються матеріальні аспекти трудового життя українців, а не ініціативна самореалізація, соціальне визнання чи соціальна відповідальність.

Якість людських ресурсів – також одна з сильних сторін і резерву зростання української економіки. Підприємництво стає привабливим видом діяльності для багатьох українців. За даними глобального рейтингу ведення бізнесу Україна займає 112 місце. Незважаючи на рівень освіченості, інноваційний потенціал української економіки залишається низьким (71 місце у глобальному індексі інновацій). В Україні немає ефективних механізмів передачі нових технологій і наукових знань від дослідницьких центрів до бізнесу, а система початкової та середньої освіти слабо орієнтована на те, щоб сформувані в учнів знання та навички, необхідні для створення власної справи.

Необхідність формування нової моделі розвитку української економіки, орієнтованої на знання, давно обговорюється науковим співтовариством. Ідеї модернізації та необхідність створення в Україні «розумної» економіки, що виробляє унікальні знання, нові речі і технології, речі і технології, корисні людям.

Перші помітні кроки в напрямі інтелектуалізації української економіки поки пов'язані з інноваційною активністю ряду високотехнологічних виробництв, діяльністю державних корпорацій («УкрДО Радон», «Укראгробіоветпром», «Державна продовольчо-зернова корпорація України» тощо) і створенням «української Кремнієвої долини». Економіка України, що володіє високим інтелектуальним потенціалом, все ще зберігає шанси для прискореного переходу до економіки знань.

Прискорена інтелектуалізація та інформатизація світової економіки в найбільш розвиненому її стані, зростання наукоємності виробництва та кваліфікації робочої сили, комерціалізація знань і інші зміни, поступово створюють новий економічний порядок, дають підстави говорити про те, що формуються обриси нового економічного суб'єкта – інтелектуала. Його можна назвати «*homo intellectus*» або людина інтелектуальна. У новій економіці інтелект означає не просто компетентність людини в тому, що зачіпає його особисті інтереси і постійне прагнення поліпшити своє становище.

Homo-intellectus – це не лише висококласний фахівець, який набуває професійні знання та навички і намагається знайти їм найбільш вигідне призначення, ай сучасний суб'єкт-інтелектуал ще й долучається через освіту до культурної спадщини, моральним ідеалам і суспільним поглядам. У нього

поступово формується нова шкала цінностей, у якій все більше місце займають нематеріальні аспекти буття. Суб'єкт-інтелектуал в новій економіці стає творцем, креативно орієнтованим працівником, підприємцем або споживачем, його інтелект спрямований на швидке вирішення проблемних ситуацій, генерацію нових ідей і творче творення. У новій економіці індивід, озброєний інтелектом, знаходить можливість «всебічно застосовувати свої всебічно розвинені здібності». Через застосування знань припиняється робота, що диктується потребою, що означає перехід людства з царства необхідності в царство свободи. Homo-intellectus багатий не тільки набутими знаннями, навичками, вміннями, досвідом, позбавити яких його вже ніхто не в змозі. Змінюючи роботу, він забирає багаж знань з собою, а тому – менш залежний від роботодавця і організації. Тому справжнє його багатство – свобода. Свобода зовнішня – він більш мобільний і має більше переваг у виборі сфери докладання своїх талантів і здібностей. Свобода внутрішня – він живе і працює не тільки заради матеріального заохочення та кар'єрного зростання, а й чекає морального винагороди та задоволення від виконаної роботи і досягнутих результатів.

Процес переходу до постіндустріальної моделі розвитку має складну багаторівневу структуру, і чинить вплив на всі елементи системи суспільних і економічних відносин. Вплив якісних зрушень, що відбуваються в процесі постіндустріальної трансформації, найбільш яскраво і, що дуже важливо, відчутно для суб'єктів ринкової економіки, проявляється на рівні фірми.

У цих умовах система державного макрорегулювання набуває яскраво виражену соціальну спрямованість. Розвиток соціальної сфери господарства призводить до об'єднання сфер освіти, фундаментальної науки, охорони здоров'я та культури. Інституційне середовище постіндустріального суспільства дозволяє примножувати людський капітал, реалізувати потреби до розвитку, сформувати культуру споживання, яка стає чинником стимулювання економічної активності та інтелектуального прогресу членів суспільства. Економічні норми і правила є визначальними в сукупності інститутів ринкової економічної системи. В умовах постіндустріальної системи, що не заперечує регулюючої ролі ринку, відбувається зміщення акцентів на розвиток соціокультурних і політичних інститутів, а також інститутів інноваційного розвитку.

НАТАЛЯ ІВАНОВА

Науковий керівник:

к. с/г н., доц. Пазізіна К. В.

ПОЗИЦІОНУВАННЯ УКРАЇНИ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ АГРАРНОМУ РИНКУ

Посилення світових інтеграційних процесів активізує питання вибору місця і ролі аграрного ринку України у європейському просторі. Стратегічна мета розвитку зовнішньоекономічної діяльності полягає в реалізації в світовій економіці порівняльних і конкурентних переваг України, що об'єктивно